

prima instanță: Judecătoria Buiucani
Judecător: Ghenadie Plămădeală
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău
Judecători: Anatolie Minciună
Ala Nogai
Vladimir Brașoveanu

DECIZIE

18 ianuarie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele completului, judecător: Tatiana Vieru,
Judecătorii: Svetlana Filincova, Sveatoslav Moldovan
Oleg Sternioală, Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor,
împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2016, prin care a fost
admis apelul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, casată parțial
hotărârea Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău din 19 decembrie 2014 în partea
respingerii integrale a acțiunii privind anularea contractului cu pronunțarea în această
partea a unei noi hotărâri prin care acțiunea a fost admisă parțial,

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Mitropolia
Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva Ministerului Culturii și Biserica
Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei”, cu privire la anularea contractului de
colaborare din 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și
protecție a mănăstirilor monumentelor de istorie și cultură, de importanță națională
din 10 septembrie 2008 și furnizarea materialelor de lucru,

c o n s t a t ă :

La data de 06 iulie 2010, Biserica Creștină Ortodoxă Autonomă Locală
Mitropolia Basarabiei în cadrul Patriarhiei Române a depus o cerere de chemare în
judecată împotriva Ministerului Culturii și Turismului, intervenientul accesoriu
Biserica ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei”, cu privire la contestarea
actului administrativ.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că la 22 decembrie 2009, prin
hotărârea Curții de Apel Chișinău, pârâtul a fost obligat să furnizeze informația

completă referitor la faptul dacă a fost solicitat de vreun cult religios de a încheia contract de folosință și dacă a încheiat asemenea contracte, în privința tuturor lăcașelor sfinte înscrise în Hotărârea Guvernului RM nr. 740 din 11 iunie 2002.

Această hotărâre a devenit irevocabilă prin neatacare. Totodată, Oficiul de executare Buiucani mun. Chișinău a pornit o procedură de executare silită a acestei hotărâri, însă până în prezent, această hotărâre nu a fost executată.

La 23 aprilie 2010, la Judecătoria Telenești, în urma unui proces cu participarea Mitropoliei Moldovei, a fost recepționată copia contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003, prin care a fost specificat că se transmite în folosință parohiilor Mitropoliei Moldovei edificiile ecleziastice cu statut de monument protejat înscris în Registrul monumentelor ocrotite de stat declarate monumente de istorie și cultură conform Hotărârii Parlamentului RM nr. 1531- XII din 22 iunie 1993.

Ulterior, în baza contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, au fost transmise 21 de mănăstiri pe un termen de 50 ani.

Considerând că contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură din 01 ianuarie 2003 și contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008 sunt ilegale, la 11 mai 2010, s-a adresat către pârât cu o cerere prealabilă, prin care a solicitat anularea contractelor enunțate și eliberarea informației oficiale, ce a stat la baza întocmirii contractelor enunțate, însă prin răspunsul nr. 03-09/1670 din 10 iunie 2010 cererea a fost respinsă.

Mai indică că, aceste contracte urmează a fi anulate, deoarece nu a fost respectată procedura de transmitere a bunului și bunurile au fost transmise altor persoane decât părților componente. Contrar prevederilor pct. 4 din Hotărârea Guvernului RM nr. 740 din 11 iunie 2002, s-a încheiat un contract de colaborare, care prevedea transmiterea tuturor obiectelor ecleziastice specificate în Hotărârea Parlamentului RM din 22 iunie 1993 spre folosire.

Pârâtul nu a verificat care din aceste obiecte se află în posesia părților componente din cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor.

Contractele enunțate au fost încheiate cu cultul religios, dar nu cu posesorul de fapt al edificiului de cult. Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove nu se poate considera posesor, deoarece nu deține în posesie bunurile specificate în contracte.

Prin aceste contracte, de fapt, se limitează drepturile de posesie a părților componente ale acesteia. Pârâtul nu a furnizat informația solicitată, astfel, fiind încălcată legea privind accesul la informație.

Solicită reclamantul, anularea contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 și contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008 și

obligarea pârâtului să furnizeze materialele de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte.

Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 15 iulie 2010 a fost refuzată primirea cererii de chemare în judecată depusă de către Mitropolia Basarabiei, cu remiterea încheierii în cauză și a cererii de chemare în judecată cu toate documentele anexate. Totodată, a fost explicat Mitropoliei Basarabiei că refuzul judecătorului de a primi cererea de chemare în judecată exclude posibilitatea adresării repetate în judecată a aceluiași reclamant, cu aceeași acțiune împotriva aceluiași pârât, cu același obiect și aceleași temeuri.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 02 februarie 2011 a fost admis recursul declarat de către Mitropolia Basarabiei, casată încheierea primei instanțe și restituită pricina spre rejudecare în primă instanță de la faza primirii cererii de chemare în judecată.

Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 23 februarie 2011 a fost restituită cererea de chemare în judecată depusă de către Mitropolia Basarabiei, cu remiterea încheierii în cauză și a cererii de chemare în judecată cu toate documentele anexate. Totodată, a fost explicat Mitropoliei Basarabiei că poate să adreseze acțiunea respectivă la Judecătoria Economică de Circumscripție.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 25 mai 2011 a fost admis recursul declarat de către Mitropolia Basarabiei, casată integral încheierea primei instanțe și restituită pricina spre rejudecare în primă instanță din faza primirii cererii de chemare în judecată.

Prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 24 mai 2012 a fost respinsă acțiunea ca neîntemeiată.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 30 ianuarie 2013, s-a admis recursul declarat de Biserica Creștină Ortodoxă Autonomă Locală Mitropolia Basarabiei în cadrul Patriarhiei Române. S-a casat integral hotărârea Curții de Apel Chișinău din 24 mai 2012, cu trimiterea pricinii spre rejudecare după competență la Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău.

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani din 19 decembrie 2014, acțiunea s-a respins ca fiind neîntemeiată și tardivă.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2016, s-a admis apelul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, s-a casat parțial hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 19 decembrie 2014 în partea respingerii integrale a acțiunii cu pronunțarea în această parte a unei noi hotărâri prin care acțiunea a fost admisă parțial. S-a declarat nul contractul de colaborare din 04 ianuarie 2003, în partea ce se referă la edificiile de cult care au statut de monumente ocrotite de stat și se află în posesia Parohiilor din cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor. Hotărârea în partea respingerii cerințelor privind anularea contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumentelor de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008 și furnizarea materialelor de lucru, s-a menținut.

Invocând ilegalitatea deciziei instanței de apel, la data de 06 septembrie 2016 Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a contestat-o cu recurs prin care a solicitat admiterea cererii de recurs, casarea deciziei Curții de Apel Chișinău în 17 mai 2016 în partea respingerii acțiunii cu pronunțarea în această parte a unei noi hotărâri de admitere a acțiunii.

În motivarea cererii de recurs s-a indicat că, instanța de apel nu a examinat sub toate aspectele aplicarea eronată a normelor de drept material, ceea ce în conformitate cu art. 386 alin. (1), lit. a), c) și d) din Codul de procedură civilă constituie temei de casare sau modificare a hotărârii primei instanțe.

Instanța de fond și-a motivat poziția sa precum că recurentul la examinarea cauzei nu ar fi specificat edificiile de cult care îi aparțin, cu toate că instanța de apel a enumerat doar o parte din aceste edificii. Respectiv instanța de apel a ajuns la această concluzie datorită probelor ce au fost omise de către instanța de fond. Menționează recurentul că, în cadrul examinării cauzei s-a prezentat în calitate de probă lista tuturor edificiilor de cult și lăcașelor care sunt în gestiunea recurentului.

Instanța de apel a reținut ca fiind întemeiată concluzia primei instanțe cu privire la respingerea ca tardivă și neîntemeiată a pretențiilor ce țin de anularea contractului din 10 septembrie 2008. Însă din decizia instanței de apel s-a constatat respectarea termenului de procedură și de prescripție extinctivă. Astfel motivarea instanței de apel este una contradictorie.

Totodată mai indică că, instanța de apel nu a examinat motivele invocate în apel în partea ce ține de declararea nulității contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor, monumentelor de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008.

Menționează recurentul că, în cadrul procedurilor judiciare pârâții Mitropolia Moldovei și Ministerul culturii nu au demonstrat faptul că au acționat în corespundere cu pct. 1 din Hotărârea Guvernului nr. 740, astfel încât să întocmească contractele în temeiul pct. 4.

Examinând cererea de recurs în raport cu materialele cauzei Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează următoarele.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din actele cauzei se constată că, decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2016 a fost contestată cu recurs la data de 06 septembrie 2016 (f.d.167). Însă, la materialele cauzei lipsesc date confirmative privind recepționarea deciziei de către participanții la proces. Astfel, instanța de recurs menționează că recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat recursul în interiorul termenului de două luni.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copieii de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre

necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

La 18 octombrie 2016, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimaților copia cererii de recurs declarată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței.

La data de 23 noiembrie 2016, Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei” a depus referință în care a solicitat declararea recursului Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor ca fiind inadmisibil.

În referință a indicat că argumentele invocate în recurs sunt bazate pe relatarea situației de fapt asupra căror instanța de apel precum și instanța de fond s-au pronunțat în modul corespunzător. Recurentul practic a transcris motivele invocate în cererea de apel, care deja au fost obiect de examinare în instanța de apel. Totodată, recurentul nu a indicat concret în ce constă încălcarea flagrantă a regulilor de apreciere a probelor, iar argumentele invocate recurs poartă un caracter declarativ.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 23 noiembrie 2016, recursul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor s-a considerat admisibil.

În conformitate cu art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție concluzionează despre necesitatea admiterii recursului, casarea integrală a deciziei instanței de apel și remiterea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Conform art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

Potrivit art. 241 alin. (1) și alin. (5) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în numele legii. În motivare se indică circumstanțele pricinii, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

După cum urmează din actele cauzei, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor în prezenta acțiune împotriva Ministerului Culturii și a Bisericii Ortodoxe din Moldova „Mitropolia Moldovei” a solicitat anularea contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumentelor de istorie și cultură de importanță națională din data de 10 septembrie 2008.

Prima instanță prin hotărârea din 19 decembrie 2014 a respins acțiunea ca fiind neîntemeiată și tardivă.

Instanța de apel prin decizia din 17 mai 2016 a casat parțial hotărârea primei instanțe în partea respingerii integrale a acțiunii și a pronunțat în această parte o hotărâre nouă prin care a dispus declararea nulă a contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003 în partea ce se referă la edificiile de cult care au statut de monumente ocrotite de stat, conform Registrului monumentelor ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 153-XII din 22 iunie 1993 și se află în posesia parohiilor din Cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor.

Astfel, examinând recursul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al curții Supreme de Justiție menționează următoarele.

Reieșind din pct. 1 din Hotărârea Guvernului cu privire la edificiile și locașurile de cult nr. 740 din 11 iunie 2002, primăriile municipiilor, orașelor, satelor vor crea comisii pentru determinarea apartenenței edificiilor și locașurilor de cult și evaluarea suprafeței terenurilor aferente acestora.

Conform pct. 4, Ministerul Culturii va perfecta, în comun cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat (specificate în anexă) în care funcționează părțile componente ale cultelor respective.

Aceste prevederi reglementează nemijlocit conduita autorităților și anume procedura care urma a fi respectată în contextul perfectării actelor de folosință gratuită a edificiilor de cult.

Reieșind din Contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 se constată că acesta a fost încheiat între Ministerul Culturii și Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei” în scopul urgentării executării Hotărârii Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 (vol. I, f.d.4).

Ulterior, în baza Hotărârii Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 privitor la împuternicirea perfectării actelor de folosință, între aceleași părți, a fost încheiat contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor „monumente de istorie și cultură de importanță națională, în număr de 21 de mănăstiri.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează că, la examinarea cauzei în primă instanță cât și în instanța de apel, la materialele cauzei nu au fost administrate actele care au stat la baza încheierii

contractelor respective. Mai mult, contractele supuse controlului judiciar sunt anexate la materialele cauzei doar în copie neautenticată (Vol. I, f.d.4-7). Toate acestea nu au fost prezentate și furnizate nici de către pârâtul Ministerul Culturii. Or, conform art. 24 alin. (3) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, la examinarea în instanța de contencios administrativ a cererii în anulare, sarcina probațiunii este pusă pe seama pârâtului, iar în materie de despăgubire, sarcina probațiunii revine ambelor părți.

Plus la aceasta, instanța nu a stabilit dacă corect a fost respectată procedura de încheiere a ambelor contracte, prevăzută la pct. 1 din Hotărârea Guvernului cu privire la edificiile și locașurile de cult nr. 740 din 11 iunie 2002 .

Totodată, prin decizia sa instanța de apel a declarat nul contractul de colaborare din 04 ianuarie 2003, în partea ce se referă la edificiile de cult care au statut de monumente ocrotite de stat, conform Registrului monumentelor Republicii Moldova și se află în posesia Parohiilor din cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor. Însă, nu s-a indicat în privința căror edificii concrete aflate în posesia Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor se declară nul contractul de colaborare din 04 ianuarie 2003. Acest lucru ar duce la imposibilitatea executării hotărârii judecătorești.

Mai mult ca atât instanța de apel nu a luat în considerație faptul că, conform condițiilor pct. 1.1 a contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 (Vol. I, f.d.4), se acceptă folosirea edificiilor ecleziastice cu statut de monument protejat înscris în Registrul monumentelor ocrotite de stat declarate monumente de istorie și cultură conform hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 1531 din 22 iunie 1993, până la perfectarea documentelor solicitate de Ministerul Culturii. Adică instanța urma să stabilească dacă acest contract nu și-a pierdut valabilitatea și a devenit caduc, odată cu încheierea unui nou contract la 10 septembrie 2008 în privința mănăstirilor.

Încheind deja al doilea contract din 10 septembrie 2008 urma să fie stabilit dacă Ministerul Culturii, la transmiterea în folosință a mănăstirilor (21 la număr) a solicitat de la Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove documentele perfectate în conformitate cu condițiile obligatorii stipulate în Hotărârea de Guvern nr. 740 din 11 iunie 2002, pct. 4, adică actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat. În acest sens, Colegiul de recurs mai constată, că la materialele cauzei (Vol. III, f.d.2-117), sunt anexate extrasele din registrul bunurilor imobile, unde pe unele din edificii și loturi de teren este înregistrat dreptul de proprietate. Instanța urma să se expună și asupra acestui fapt, în cazul în care a acceptat documentele ca probă la dosar.

Luând în considerație faptul că eroarea judiciară nu poate fi corectată în instanța de recurs, Colegiul conchide despre necesitatea admiterii cererii de recurs, de a casa integral decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2016, cu remiterea pricinii spre rejudecare în instanța de apel.

La rejudecarea pricinii, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând pricina, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 17 mai 2016, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva Ministerului Culturii și Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei”, cu privire la anularea contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumentelor de istorie și cultură, de importanță națională din 10 septembrie 2008 și furnizarea materialelor de lucru, cu remiterea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecători.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,

Judecătorul:

Tatiana Vieru

Judecătorii:

Svetlana Filincova

Sveatoslav Moldovan

Oleg Sternioală

Nicolae Craiu